

7.10 Velferdsordninger

7.10.1 Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Der er viktig å ha gode velferdsordninger, bl.a. for å bidra til rekrutteringen til landbruket. For å bidra til at avløserlag og jordbruksforetak fortsatt skal ha tilgang på arbeidskraft med god kompetanse og erfaring, økes satsene for tilskudd til avløsning ved ferie og fritid med 3,9 pst. Maksimalbeløpet for tilskuddsordningen økes med 3 000 kroner til 72 000 kroner per foretak.

Endringene av satser og maksimalbeløp gjøres gjeldende for avløsergrunlaget allerede i 2013, slik at økningene får effekt på utbetalingene av tilskuddet i 2014.

I Jordbrukets krav er det som et rekrutteringstiltak foreslått at minimumsalderen for avløsere etter tilskuddsordningen reduseres fra 16 til 15 år. Statens forhandlingsutvalg støtter dette forslaget.

Satelitter i purkeringer

I Jordbrukets krav er det foreslått en særskilt endring av avløsertilskudd ferie og fritid for purker i satelittbesetninger. Det framlegges at satelitter i purkeringer kun får 40-70 pst. av avløsertilskudd jf. med tilsvarende produksjon i en vanlig besetning.

Statens forhandlingsutvalg vil vise til at spesialiseringen som purkeringen gir mulighet for, både i navet og i satelittene, gir grunnlag for bedre driftsresultat sammenliknet med tradisjonelt driftsmønster i smågrisproduksjon. Det må videre legges til grunn at produsentene er kjent med fordeler og ulemper ved de ulike driftsformer før man velger fremtidig driftsopplegg for sin svinproduksjon. Statens forhandlingsutvalg vil derfor avvise etablering av et særskilt beregningsgrunnlag for satelittbesetninger i purkeringer for avløsertilskudd ferie og fritid.

7.10.2 Tilskudd til avløsning ved sykdom m.v.

Det er viktig med gode velferdsordninger og at produsentene har sikkerhet ved sykdom, svangerskap/fødsel, syke barn og dødsfall. Statens forhandlingsutvalg foreslår å heve maksimal dagsats for tilskudd til avløsning ved sykdom m.v. fra 1 400 til 1 500 kroner. Endringen vil også styrke landbruksvikarordningen.

Tilskudd ved sykt barn

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at næringstakere må ha rett til å søke tilskudd for inntil 12 dager i året ved egne barns sykdom for barn under 12 år.

Gjeldende tilskuddsordning dekker avløsning for barn med kronisk sykdom og funksjonshemmede barn, men gir ikke grunnlag for tilskudd ved annen sykdom hos barn. Med sykt barn kan lønsmottakere ved egenmelding i inntil 10 dager per kalenderår motta omsorgspenger fra arbeidsgiver med adgang til å være borte fra arbeidet. Rettighetene utvides dersom man har omsorg for flere barn. For selvstendige næringsdrivende er det imidlertid ingen grupper som har tilsvarende ordning.

Statens forhandlingsutvalg er enig i at det er viktig at ungdom ser landbruket som en attraktiv næring med velfungerende velferdsordninger. Jordbrukets forslag om avløsning ved sykt barn er imidlertid basert på egenmelding. For lønsmottakere fungerer arbeidsgiver/arbeidstaker-forholdet som et kontrollelement, mens man ved ev. innføring av egenmeldinger for jordbrukere ikke vil ha tilsvarende kontrollfunksjon. For å opprettholde legitimiteten for tilskuddsordningene over jordbruksavtalen er det viktig at ordningene er kontrollerbare.

Statens forhandlingsutvalg finner derfor at man i stedet bør vurdere å utvide tilskuddsordningen til tilfeller hvor det foreligger legeerklæring om sykdom for egne barn under 12 år.

Statens forhandlingsutvalg vektlegger at dette kan være et positivt tiltak målrettet mot barnefamilier innen landbruket, og foreslår at SLF til jordbruksoppgjøret 2014 utreder muligheten for innføring av en ordning som nevnt over for avløsning ved sykt barn. Utredningen må bl.a. omfatte anslag for bevilgningsbehov, kontrollaspektet og om en slik ordning bør inkludere bestemmelser fra NAVs regelverk for omsorgspenger til lønsmottakere.

Avkorting ved inntekt utenom bruket

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at sykepenger fra NAV for inntekt utenom bruket ikke skal samordnes med tilskudd fra avløserordningen ved sykdom. Det er anslått et bevilgningsbehov på 20 mill. kroner til dette.

Statens forhandlingsutvalg vil vise til at dette temaet også har vært oppe ved jordbruksoppgjørene i 2009, 2010, 2011 og 2012. Tilskudd til avløsning ved sykdom m.v. blir etter dagens regelverk avkortet med sykepenger, andre trygdeytelser, pensjon og med inntekt fra arbeid utenom foretaket. Dette betyr at heltidsbrukere i de fleste tilfeller får utbetalt tilskuddet uavkortet i karenperioden. For de som har arbeid utenom foretaket blir sykepenger både fra næring og annet yrke trukket.

Statens forhandlingsutvalg vil vise til at forslaget fra jordbruket i relativt betydelig grad kan øke behovet for midler til ordningen. I Jordbrukets forslag er det lagt til grunn et beløp på 20 mill. kroner. SLF oppgir at tilgjengelig statistikk ikke gir grunnlag for å anslå hvor mye kostnadene vil stige om avkorting avvikles. Det foreligger heller ikke data over hvor store beløp som samlet er trukket gjennom avkorting, og det er ukjent hvor mange foretak som ikke har søkt om tilskuddet pga. gjeldende beregningsregler.

Det kan stilles spørsmål ved om det er en riktig prioritering av begrensede rammer over Jordbruksavtalen å gi full ytelse over sykeavløsningsordningen til personer som i mindre grad har arbeid innenfor landbruket, og som mottar større trygdeytelser, lønn o.a. fra annet arbeid. Statens forhandlingsutvalg kan derfor ikke slutte seg til forslaget om en utvidelse av tilskuddsordningen for avløsning ved sykdom m.v.

Andre tema

Jordbruket foreslår at avløsning utført av ektefelle/samboere må gi grunnlag for tilskudd ved avløsning ved sykdom m.v. Ved jordbruksoppgjøret 2006 ble SLF bedt om å utrede dette spørsmålet. Dersom ektefelle/samboer skal være avløser, må det etableres et

arbeidsgiver-/arbeidstakerforhold mellom dem. Det vil være vanskelig å kontrollere realiteten i om det faktisk skjer en reell avløsning.

Det er ønskelig ut fra et likestillingsperspektiv at næringsinntekten i et jordbruksforetak deles mellom ektefellene/samboerne. Avløsertilskudd kan ikke gis når avløseren har næringsinntekt fra jordbruksforetaket. Dersom det åpnes for at ektefeller/samboere uten næringsinntekt kan gjennomføre avløsning som gir rett til tilskuddet, vil dette kunne motvirke deling av næringsinntekta. Det må videre legges til grunn at den landsdekkende landbruksvikarordningen bidrar til den nødvendige tilgang på arbeidsbistand i krisesituasjoner.

Statens forhandlingsutvalg går derfor i mot at ektefeller/samboere skal kunne utføre avløsning som gir grunnlag for utbetaling av avløsertilskudd ved sykdom.

I Jordbrukets krav foreslås det videre at når samdriftsdeltakere avløser hverandre når et medlem er blitt syk, må dette gi rett til sykdomsavløsning. Statens forhandlingsutvalg går i mot dette forslaget, fordi samdriftsorganiseringen bør tilsi mulighet for fleksibilitet mellom deltakerne med hensyn på når de gjennomfører sin andel av arbeidsinnsatsen i fellesforetaket. Dersom samdriften benytter ekstern avløser, kan foretaket være berettiget tilskudd til sykdomsavløsning på linje med andre jordbruksforetak.

7.10.3 Tilskudd til landbruksvikarordningen

Gjeldende tilskuddssats per årsverk for landbruksvikarvirksomhet i avløserlagene er 270 200 kroner. Inntil 40 000 kroner av tilskuddet per årsverk kan benyttes til administrasjon, herunder opplæring.

Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at kostnadene til opplæring av landbruksvikarer ikke lenger skal avgrenses innenfor rammen på 40 000 kroner per årsverk.

Administrasjonstilskuddet for landbruksvikarordningen skal ikke dekke opplæring av eksempelvis avløsere som ikke deltar i avløserlagenes landbruksvikarvirksomhet. Lagenes hovedvirksomhet, dvs. avløsning som ikke er knyttet til landbruksvikarvirksomhet, må forutsettes å dekke hoveddelen av lagenes administrasjonskostnader. Statens forhandlingsutvalg vil vise til at det ved etableringen av tilskuddsordningen i 2008, var enighet om at det måtte fastsettes en avgrensning av hvor stor andel av tilskuddet som kunne brukes til administrasjon. Det ble fastsatt en høy sats for administrasjonsstøtte per årsverk landbruksvikarvirksomhet for å dekke bl.a. opplæringskostnader.

Statens forhandlingsutvalg mener det fortsatt må være en beløpsavgrensning med hensyn på hvor stor andel av tilskuddet som avløserlagene kan bruke til administrasjon av ordningen. Vi vil i denne sammenheng påpeke at hele tilskuddet, inkl. midler til administrasjon, blir utbetalt som et forskuddsvis beløp til avløserlagene, og at ubenyttet beløp skal betales tilbake / motregnes mot påfølgende års tilskuddsutbetaling til laget. Uten at det fastsettes et beløp som avgrenser hvor mye av totaltilskuddet som kan brukes til administrasjon, vil man ikke ha den nødvendige føring og kontroll på at tilskuddsmidlene brukes til landbruksvikarvirksomhet.

Statens forhandlingsutvalg går derfor i mot å endre avgrensningen på inntil 40 000 kroner per årsverk til administrasjon av ordningen.

Dersom ikke hele tilskuddstildelingen for et år er benyttet, skal utbetalingen til avløserlagene for det påfølgende året avkortes tilsvarende. Jordbrukets forhandlingsutvalg foreslår at avløserlagene må kunne beholde ubenyttede midler fra forskuddsutbetalingen, og at avløserlagenes forbruk av midler skal vurderes over tre år. Innenfor perioden foreslås det at mindreforbruk i et år skal kunne dekke eventuelt underskudd i andre år av avløserlagets drift.

Statens forhandlingsutvalg vil vise til at en bevilgning gjelder for ett år av gangen, og etter ”Reglement for økonomistyring i staten” er det ikke adgang til å etterkomme jordbrukets forslag.

Statens forhandlingsutvalg vil vise til forslaget om å heve maksimal dagsats for tilskudd til avløsning ved sykdom m.v. fra 1 400 til 1 500 kroner. Denne endringen vil også styrke landbruksvikarordningen.

7.10.4 Tilskudd til tidligpensjonsordningen for jordbrukere

Tidligpensjonsordningen skal bidra til å lette generasjonsoverganger i jordbruket.

For å være berettiget tidligpensjon kan bruker og/eller dennes ektefelle/samboer ikke lenger eie landbrukseiendom, drive eller ha næringsinntekt fra jordbruk/gartneri eller skogbruk. Fylkesmannen kan imidlertid gjøre unntak i tilfeller hvor bruker og dennes ektefelle/samboer eier hver sin landbrukseiendom og disse drives som selvstendige enheter. Det kan ytes tidligpensjon til den som overdrar landbrukseiendom, uten krav om at den andre parten må overdra sin landbrukseiendom.

Jordbrukets forhandlingsutvalg mener landbruksmyndighetenes dispensasjonspraksis har vært for lite smidig.

SLF opplyser at de har mottatt få klager på fylkesmannens vedtak i saker vedrørende overnevnte forhold. Ved jordbruksoppkjøret i 2009 tok partene opp andre deler av dispensasjonsgrunnlaget i tidligpensjonsordningen som gjaldt overdragelse av landbrukseiendommer. Statens forhandlingsutvalg legger til grunn at jordbrukets krav i denne nye saken bør følges opp på tilsvarende måte som i 2009, ved at SLF bes gjennomgå fylkesmannens dispensasjonspraksis på området, og gi en redegjørelse om denne. Statens forhandlingsutvalg mener på dette grunnlag at angjeldende bestemmelse i forskriften ikke bør endres.

7.10.5 HMS i landbruket

I februar 2013 ble det vedtatt at Landbrukets HMS-tjeneste og Norsk landbruksrådgiving skal slås sammen, med en tidshorisont på 2- 5 år. Statens forhandlingsutvalg foreslår at bevilgningen på 14 mill. kroner til Landbrukets HMS-tjeneste fra 2014 overføres til Norsk landbruksrådgiving, og øremerkes HMS-arbeid i landbruket. Videre avsettes 1 mill. kroner til å dekke økte kostnader i forbindelse med sammenslåingsprosessen. Bevilgningsvedtaket gjøres i forbindelse med budsjettproposisjonen for 2014. Se også kapittel 7.11.1.